

Dr. Ruksana Qamber (Islamabad) **Hindko & National Integration through convivencia**

Hindko is spoken mostly in urban areas, where political debate occurs on national integration. Its lexicon and socio-economic use is as important as its political impact today when Pakistan celebrated its 70th anniversary in 2017. The message conveyed by its litterateurs adds to both the country's unity and diversity, quite unlike proponents of other languages who usually advocate separate identities. Hindko and the Hindkowan are clear that Pakistan's national integrity lies in the state and society's toleration/peaceful coexistence/convivencia / bhaichara. Hindko's convivencia and bhaichara is of the sufi mode. This paper submits that Hindko smoothens out friction between the differences among Pakistanis and leads to national integration.

Below is the transliteration and translation of verses by the Hindko poet Pervaiz Tarbelvi¹. The reference

here is to Pakistan's national poet-philosopher, Muhammad Iqbal, and Tarbelvi advocates toleration for his religious beliefs. Toleration, peaceful coexistence, convivencia and bhaichara are the hallmarks and guiding principles for the country's national integration, and provide protection for the proponents of these principles.

Assan us to naazbaja keeta
Jiss hik wanal Khuda keeta
Mulaan Kufr d fitwalaacyjiste
Eh des maanhatakeeta
We are rightly proud of him who addresses a complaint to God!

⁴All translation taken from Anwar Dil, Intercultural Pakistan: Taxila and Hindko Region. Contributions to Pakistan Studies, vol.45 (San Diego / Islamabad: Intercultural Forum and Peshawar: Gandhara Hindko Academy. 2015). On whom the mullahs called infidel

This land was gifted to me by him
Sultan Mir is another Hindko poet, albeit he also writes in Urdu. In

Purely Pakistani: Hindko in National Integration

this manner, the poet and his poetry both reflect Hindko's capacity for peaceful coexistence, convivencia, and bhaichara with other languages, especially in the endeavor to enhance Pakistan's national integration:

Jis qaum ki salah hae manzoor appko
Socho to dil me yn kon hae woh qaum?

Aap ho
Bas doosrey ko aapna bilkul hi kuchh kaho
Hare k apne aap ki islam meynalago

The nation that you wish to help improve
Think in your heart what nation is that
You are it!

Do not say anything to anyone else
Everyone should be devoted to self-improvement
(My translation)

Saïen Ahmad Ali Irani
One of Hindko's greatest poets, Ahmad Ali represents unity in the diversity of Pakistan. Though he chose his pen name simply as Saïen, people affectionately and respectfully refer to him

as Saïen Baba. Saïen was born in Peshawar but chose to live in my hometown of Rawalpindi. Thus, he integrated two cities, two provinces, and multiple languages. His message is of peace, especially peaceful national integration convivencia among diverse religions. This topic is so very relevant to Pakistan, especially during Rawalpindi's 2017 religio-political protests. Saïen Baba would have stood tall and apart, impervious to ridicule for not condemning idol worshippers, that is a hallmark of a mystic, which he himself recognized; Kehndija' h ny annnall makhoq Saïen Butparast hoke
Musulmaan kiyoon ve Saïen, people say contemptuously
Being an idol worshipper, how come he's a Muslim?
Saïen Ahmad Ali has risen in stature to become an iconic figure. His words attracted many students, who carried on his style of composition.

Saïen Baba's way, his answer to the religious bigots would have been as follows, and would have prevented today fragmented society, and added to national integration by seeking knowledge, with a capital "k".

Saïen ilm ne Dasya te jaanrgyaan
Vasdey andar mere jis noo abar'toon dhaan
Saïen, knowledge revealed itself to you
The one you seek outside, outside, resides within you

Thus, Saïen Baba, the Hindko iconic poet-philosopher, and the language of Hindko itself, adds to Pakistan's national integration by practicing convivencia peaceful coexistence/ bhaichara/ toleration with other faiths and with knowledge. Like Saïen's dual/hybrid languages, Hindko is also a hybrid language. It not only surpasses borders but also, in the sufi mode, contains the power to peacefully bring harmony between people who speak different tongues through:

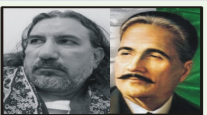
Convivencia + Bhaichara + toleration = national integration

The Hindkowan themselves are multilingual and thus straddle ethnic and cultural borders. They are empowered to bring peace between communities in Pakistan and everywhere they reside in the wider world. As we have seen, love for the homeland is recurrent theme in Hindko. The poet Bashir Ahmad Soz (1948) wrote an ode to the flower-filled landscape of his beloved homeland. The ode may be read as metaphor linguistic diversity, expressed as multicolored flowers. They surrounded on all sides by the green of Islam symbolizing peaceful national integration:

Phul ce phul an char choferi
Savi Makhmal di hik chaadar
Farsh di soorat bicch gai yaaro
Shabnam moti inj barsaa vey
Saari ja rhtiaan nehl aa vey
Flowers and more flowers are on all four sides
Like a green velvet blanket
Spread across a whole floor, mates

گوشہ ادب

اقبال دیاں فارسی راہیں ہندکووانی پنج

مرغان چمن تا آشیان
بلبلان آشیان تنہا سرانم
اگر ناک دلی از من کراں کیم
کہ خنم ی تراود از نوام

محقق دے پرمیاں توں انجائواں میں
کہلیاں جھونپڑی دے چھلی گمانوں میں
ناک ایں کہدے تے مرے کولوں ہٹ
خون اپنوں فوا توں پیا چنگانوں میں

جہاں یا رب چہ خوش بنگامہ دارو
ہم را مہب یک چاندہ گردی
نگہ را با نگہ آہیز دادی
دل از دل، چاں از جاں بیکندہ کردی

مولانا ہر پاسے برپا بنگامہ
ہر یک آن کہے خراب کہ چاندہ
نظران، نظران اتھے ملدیاں نیں
پانی توں جان، دل توں دل بیکندہ

سکندر یا حشر خوش کتہ گفت
شریک سوز و ساز بحر و بر شو
تو ایں جگہ از کنار عرصہ بنی
بمیر اندر نبرد و زعدہ تر شو

سوچنیں گل خضر آں سکندر دی
شرکت کر بحر دے دکھ کھنچ دی
تو جگہ کنارے توں پیا دھڑا ایں
میلاناں پنج کہیں تے چوں ملسی

دوسرے اقرب تیرے ذل ایں سہا سہا کے
نگہ دہرہ نین تیرے تیرے تیرے تیرے
کھنچا جیگہ تیرے تے کوئی جتنا یں پنهان اے

نکھنچاں دے سب سہا سہا چھوڑے دن عداوت اپنے
کتنا اچھا تے مہم تیرا اہیہ میوان اے

ہر زبان اے بول دی رہی رنگ رنگی بولیاں
ہور تے کچھ یں بیگاہ اہیہ تیرا یں جان اے

کیوں لفظاں دے نال کوئی تیری شان اچھے لکھے کچھ
اتنا دین عظیم تو با اچھی تیری شان اے

آی پاک محبوب دے تیرے فکر یں تے خادم لی
پیش کر کے جنت دے میں ساواں اہیہ گمان اے

اے رب دی اے کرم فوازی
میرے حق اچھ رتی اے بازی

اچھی میں تلوار چلائی اے
سوئی میتھی تیرا اعزازی

رہا ہر یک بندے نوں بس
رہی روئی دیویں تازی

ہوئے دُعاواں ایوئی مگلتاں
ساڈے ی رب ہو دے راضی

جس نے دعویٰ کیا
ادوئی مجرم ادوئی قاضی

آزاد وطن بڑی اک دن اے وادی کشمیر
علم دی آخرف کے رہی دیکھو اے ذخیر

سرتلی تے لیکے پھر تیرے لڑ دے جگ
جہاں دے پیو داوے دی اے اصل اچھ جاگیر

غاصب قبضہ کر کے پیٹھے عزت اے غل غل
جاگ کی سکود غافل انسانیت دا خمیر

اصل مالک اسی اس دے ہور کیوں وارث بنزن
ٹھپا آگ اوٹ یں بڑا دا پت دے روڈن کیر

پاؤں جنت دا ہتھار کوئی کافر کراں ہونے؟
علم دی رات ہوئے ملک کے رہی ہی ہوجی تیر

آزاد وطن بڑی اک دن اے وادی کشمیر
علم دی آخرف کے رہی دیکھو اے ذخیر

سرتلی تے لیکے پھر تیرے لڑ دے جگ
جہاں دے پیو داوے دی اے اصل اچھ جاگیر

غاصب قبضہ کر کے پیٹھے عزت اے غل غل
جاگ کی سکود غافل انسانیت دا خمیر

اصل مالک اسی اس دے ہور کیوں وارث بنزن
ٹھپا آگ اوٹ یں بڑا دا پت دے روڈن کیر

پاؤں جنت دا ہتھار کوئی کافر کراں ہونے؟
علم دی رات ہوئے ملک کے رہی ہی ہوجی تیر

آزاد وطن بڑی اک دن اے وادی کشمیر
علم دی آخرف کے رہی دیکھو اے ذخیر

سرتلی تے لیکے پھر تیرے لڑ دے جگ
جہاں دے پیو داوے دی اے اصل اچھ جاگیر

غاصب قبضہ کر کے پیٹھے عزت اے غل غل
جاگ کی سکود غافل انسانیت دا خمیر

اصل مالک اسی اس دے ہور کیوں وارث بنزن
ٹھپا آگ اوٹ یں بڑا دا پت دے روڈن کیر

پاؤں جنت دا ہتھار کوئی کافر کراں ہونے؟
علم دی رات ہوئے ملک کے رہی ہی ہوجی تیر

آزاد وطن بڑی اک دن اے وادی کشمیر
علم دی آخرف کے رہی دیکھو اے ذخیر

سرتلی تے لیکے پھر تیرے لڑ دے جگ
جہاں دے پیو داوے دی اے اصل اچھ جاگیر

غاصب قبضہ کر کے پیٹھے عزت اے غل غل
جاگ کی سکود غافل انسانیت دا خمیر

اصل مالک اسی اس دے ہور کیوں وارث بنزن
ٹھپا آگ اوٹ یں بڑا دا پت دے روڈن کیر

پاؤں جنت دا ہتھار کوئی کافر کراں ہونے؟
علم دی رات ہوئے ملک کے رہی ہی ہوجی تیر

آزاد وطن بڑی اک دن اے وادی کشمیر
علم دی آخرف کے رہی دیکھو اے ذخیر

سرتلی تے لیکے پھر تیرے لڑ دے جگ
جہاں دے پیو داوے دی اے اصل اچھ جاگیر

غاصب قبضہ کر کے پیٹھے عزت اے غل غل
جاگ کی سکود غافل انسانیت دا خمیر

اصل مالک اسی اس دے ہور کیوں وارث بنزن
ٹھپا آگ اوٹ یں بڑا دا پت دے روڈن کیر

پاؤں جنت دا ہتھار کوئی کافر کراں ہونے؟
علم دی رات ہوئے ملک کے رہی ہی ہوجی تیر

آزاد وطن بڑی اک دن اے وادی کشمیر
علم دی آخرف کے رہی دیکھو اے ذخیر

سرتلی تے لیکے پھر تیرے لڑ دے جگ
جہاں دے پیو داوے دی اے اصل اچھ جاگیر

غاصب قبضہ کر کے پیٹھے عزت اے غل غل
جاگ کی سکود غافل انسانیت دا خمیر

اصل مالک اسی اس دے ہور کیوں وارث بنزن
ٹھپا آگ اوٹ یں بڑا دا پت دے روڈن کیر

پاؤں جنت دا ہتھار کوئی کافر کراں ہونے؟
علم دی رات ہوئے ملک کے رہی ہی ہوجی تیر

آزاد وطن بڑی اک دن اے وادی کشمیر
علم دی آخرف کے رہی دیکھو اے ذخیر

سرتلی تے لیکے پھر تیرے لڑ دے جگ
جہاں دے پیو داوے دی اے اصل اچھ جاگیر

غاصب قبضہ کر کے پیٹھے عزت اے غل غل
جاگ کی سکود غافل انسانیت دا خمیر

اصل مالک اسی اس دے ہور کیوں وارث بنزن
ٹھپا آگ اوٹ یں بڑا دا پت دے روڈن کیر

پاؤں جنت دا ہتھار کوئی کافر کراں ہونے؟
علم دی رات ہوئے ملک کے رہی ہی ہوجی تیر

آزاد وطن بڑی اک دن اے وادی کشمیر
علم دی آخرف کے رہی دیکھو اے ذخیر

سرتلی تے لیکے پھر تیرے لڑ دے جگ
جہاں دے پیو داوے دی اے اصل اچھ جاگیر

غاصب قبضہ کر کے پیٹھے عزت اے غل غل
جاگ کی سکود غافل انسانیت دا خمیر

اصل مالک اسی اس دے ہور کیوں وارث بنزن
ٹھپا آگ اوٹ یں بڑا دا پت دے روڈن کیر

پاؤں جنت دا ہتھار کوئی کافر کراں ہونے؟
علم دی رات ہوئے ملک کے رہی ہی ہوجی تیر

آزاد وطن بڑی اک دن اے وادی کشمیر
علم دی آخرف کے رہی دیکھو اے ذخیر

سرتلی تے لیکے پھر تیرے لڑ دے جگ
جہاں دے پیو داوے دی اے اصل اچھ جاگیر

غاصب قبضہ کر کے پیٹھے عزت اے غل غل
جاگ کی سکود غافل انسانیت دا خمیر

اصل مالک اسی اس دے ہور کیوں وارث بنزن
ٹھپا آگ اوٹ یں بڑا دا پت دے روڈن کیر

پاؤں جنت دا ہتھار کوئی کافر کراں ہونے؟
علم دی رات ہوئے ملک کے رہی ہی ہوجی تیر

آزاد وطن بڑی اک دن اے وادی کشمیر
علم دی آخرف کے رہی دیکھو اے ذخیر

سرتلی تے لیکے پھر تیرے لڑ دے جگ
جہاں دے پیو داوے دی اے اصل اچھ جاگیر

غاصب قبضہ کر کے پیٹھے عزت اے غل غل
جاگ کی سکود غافل انسانیت دا خمیر

اصل مالک اسی اس دے ہور کیوں وارث بنزن
ٹھپا آگ اوٹ یں بڑا دا پت دے روڈن کیر

پاؤں جنت دا ہتھار کوئی کافر کراں ہونے؟
علم دی رات ہوئے ملک کے رہی ہی ہوجی تیر

آزاد وطن بڑی اک دن اے وادی کشمیر
علم دی آخرف کے رہی دیکھو اے ذخیر

سرتلی تے لیکے پھر تیرے لڑ دے جگ
جہاں دے پیو داوے دی اے اصل اچھ جاگیر

غاصب قبضہ کر کے پیٹھے عزت اے غل غل
جاگ کی سکود غافل انسانیت دا خمیر

اصل مالک اسی اس دے ہور کیوں وارث بنزن
ٹھپا آگ اوٹ یں بڑا دا پت دے روڈن کیر

پاؤں جنت دا ہتھار کوئی کافر کراں ہونے؟
علم دی رات ہوئے ملک کے رہی ہی ہوجی تیر

آزاد وطن بڑی اک دن اے وادی کشمیر
علم دی آخرف کے رہی دیکھو اے ذخیر

سرتلی تے لیکے پھر تیرے لڑ دے جگ
جہاں دے پیو داوے دی اے اصل اچھ جاگیر

غاصب قبضہ کر کے پیٹھے عزت اے غل غل
جاگ کی سکود غافل انسانیت دا خمیر

اصل مالک اسی اس دے ہور کیوں وارث بنزن
ٹھپا آگ اوٹ یں بڑا دا پت دے روڈن کیر

پاؤں جنت دا ہتھار کوئی کافر کراں ہونے؟
علم دی رات ہوئے ملک کے رہی ہی ہوجی تیر

آزاد وطن بڑی اک دن اے وادی کشمیر
علم دی آخرف کے رہی دیکھو اے ذخیر

سرتلی تے لیکے پھر تیرے لڑ دے جگ
جہاں دے پیو داوے دی اے اصل اچھ جاگیر

غاصب قبضہ کر کے پیٹھے عزت اے غل غل
جاگ کی سکود غافل انسانیت دا خمیر

اصل مالک اسی اس دے ہور کیوں وارث بنزن
ٹھپا آگ اوٹ یں بڑا دا پت دے روڈن کیر

پاؤں جنت دا ہتھار کوئی کافر کراں ہونے؟
علم دی رات ہوئے ملک کے رہی ہی ہوجی تیر

آزاد وطن بڑی اک دن اے وادی کشمیر
علم دی آخرف کے رہی دیکھو اے ذخیر

سرتلی تے لیکے پھر تیرے لڑ دے جگ
جہاں دے پیو داوے دی اے اصل اچھ جاگیر

غاصب قبضہ کر کے پیٹھے عزت اے غل غل
جاگ کی سکود غافل انسانیت دا خمیر

اصل مالک اسی اس دے ہور کیوں وارث بنزن
ٹھپا آگ اوٹ یں بڑا دا پت دے روڈن کیر

پاؤں جنت دا ہتھار کوئی کافر کراں ہونے؟
علم دی رات ہوئے ملک کے رہی ہی ہوجی تیر

آزاد وطن بڑی اک دن اے وادی کشمیر
علم دی آخرف کے رہی دیکھو اے ذخیر

سرتلی تے لیکے پھر تیرے لڑ دے جگ
جہاں دے پیو داوے دی اے اصل اچھ جاگیر

غاصب قبضہ کر کے پیٹھے عزت اے غل غل
جاگ کی سکود غافل انسانیت دا خمیر

اصل مالک اسی اس دے ہور کیوں وارث بنزن
ٹھپا آگ اوٹ یں بڑا دا پت دے روڈن کیر

پاؤں جنت دا ہتھار کوئی کافر کراں ہونے؟
علم دی رات ہوئے ملک کے رہی ہی ہوجی تیر

آزاد وطن بڑی اک دن اے وادی کشمیر
علم دی آخرف کے رہی دیکھو اے ذخیر

سرتلی تے لیکے پھر تیرے لڑ دے جگ
جہاں دے پیو داوے دی اے اصل اچھ جاگیر

غاصب قبضہ کر کے پیٹھے عزت اے غل غل
جاگ کی سکود غافل انسانیت دا خمیر

اصل مالک اسی اس دے ہور کیوں وارث بنزن
ٹھپا آگ اوٹ یں بڑا دا پت دے روڈن کیر

پاؤں جنت دا ہتھار کوئی کافر کراں ہونے؟
علم دی رات ہوئے ملک کے رہی ہی ہوجی تیر

آزاد وطن بڑی اک دن اے وادی کشمیر
علم دی آخرف کے رہی دیکھو اے ذخیر

سرتلی تے لیکے پھر تیرے لڑ دے جگ
جہاں دے پیو داوے دی اے اصل اچھ جاگیر

غاصب قبضہ کر کے پیٹھے عزت اے غل غل
جاگ کی سکود غافل انسانیت دا خمیر

اصل مالک اسی اس دے ہور کیوں وارث بنزن
ٹھپا آگ اوٹ یں بڑا دا پت دے روڈن کیر

پاؤں جنت دا ہتھار کوئی کافر کراں ہونے؟
علم دی رات ہوئے ملک کے رہی ہی ہوجی تیر

آزاد وطن بڑی اک دن اے وادی کشمیر
علم دی آخرف کے رہی دیکھو اے ذخیر

سرتلی تے لیکے پھر تیرے لڑ دے جگ
جہاں دے پیو داوے دی اے اصل اچھ جاگیر

غاصب قبضہ کر کے پیٹھے عزت اے غل غل
جاگ کی سکود غافل انسانیت دا خمیر

اصل مالک اسی اس دے ہور کیوں وارث بنزن
ٹھپا آگ اوٹ یں بڑا دا پت دے روڈن کیر

پاؤں جنت دا ہتھار کوئی کافر کراں ہونے؟
علم دی رات ہوئے ملک کے رہی ہی ہوجی تیر

آزاد وطن بڑی اک دن اے وادی کشمیر
علم دی آخرف کے رہی دیکھو اے ذخیر

سرتلی تے لیکے پھر تیرے لڑ دے جگ
جہاں دے پیو داوے دی اے اصل اچھ جاگیر

غاصب قبضہ کر کے پیٹھے عزت اے غل غل
جاگ کی سکود غافل انسانیت دا خمیر

اصل مالک اسی اس دے ہور کیوں وارث بنزن
ٹھپا آگ اوٹ یں بڑا دا پت دے روڈن کیر

پاؤں جنت دا ہتھار کوئی کافر کراں ہونے؟
علم دی رات ہوئے ملک کے رہی ہی ہوجی تیر

آزاد وطن بڑی اک دن اے وادی کشمیر
علم دی آخرف کے رہی دیکھو اے ذخیر

سرتلی تے لیکے پھر تیرے لڑ دے جگ
جہاں دے پیو داوے دی اے اصل اچھ جاگیر

غاصب قبضہ کر کے پیٹھے عزت اے غل غل
جاگ کی سکود غافل انسانیت دا خمیر

اصل مالک اسی اس دے ہور کیوں وارث بنزن
ٹھپا آگ اوٹ یں بڑا دا پت دے روڈن کیر

پاؤں جنت دا ہتھار کوئی کافر کراں ہونے؟
علم دی رات ہوئے ملک کے رہی ہی ہوجی تیر

آزاد وطن بڑی اک دن اے وادی کشمیر
علم دی آخرف کے رہی دیکھو اے ذخیر

سرتلی تے لیکے پھر تیرے لڑ دے جگ
جہاں دے پیو داوے دی اے اصل اچھ جاگیر

غاصب قبضہ کر کے پیٹھے عزت اے غل غل
جاگ کی سکود غافل انسانیت دا خمیر

اصل مالک اسی اس دے ہور کیوں وارث بنزن
ٹھپا آگ اوٹ یں بڑا دا پت دے روڈن کیر

پاؤں جنت دا ہتھار کوئی کافر کراں ہونے؟
علم دی رات ہوئے ملک کے رہی ہی ہوجی تیر

آزاد وطن بڑی اک دن اے وادی کشمیر
علم دی آخرف کے رہی دیکھو اے ذخیر

سرتلی تے لیکے پھر تیرے لڑ دے جگ
جہاں دے پیو داوے دی اے اصل اچھ جاگیر

غاصب قبضہ کر کے پیٹھے عزت اے غل غل
جاگ کی سکود غافل انسانیت دا خمیر

اصل مالک اسی اس دے ہور کیوں وارث بنزن
ٹھپا آگ اوٹ یں بڑا دا پت دے روڈن کیر

پاؤں جنت دا ہتھار کوئی کافر کراں ہونے؟
علم دی رات ہوئے ملک کے رہی ہی ہوجی تیر

آزاد وطن بڑی اک دن اے وادی کشمیر
علم دی آخرف کے رہی دیکھو اے ذخیر

سرتلی تے لیکے پھر تیرے لڑ دے جگ
جہاں دے پیو داوے دی اے اصل اچھ جاگیر

غاصب قبضہ کر کے پیٹھے عزت اے غل غل
جاگ کی سکود غافل انسانیت دا خمیر

اصل مالک اسی اس دے ہور کیوں وارث بنزن
ٹھپا آگ اوٹ یں بڑا دا پت دے روڈن کیر

پاؤں جنت دا ہتھار کوئی کافر کراں ہونے؟
علم دی رات ہوئے ملک کے رہی ہی ہوجی تیر

آزاد وطن بڑی اک دن اے وادی کشمیر
علم دی آخرف کے رہی

[illegible]

